

ТРИ ЦЕНТИ В З'ЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ П'ЯТЬ ЦЕНТИВ ЗА ГРАНИЦЕЮ З'ЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ.

Тел. „Свобода“: ВЕрген 4-0237. — Тел. У. Н. Союз: ВЕрген 4-1016 4-0807

THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA FIVE CENTS ELSEWHERE

ПРЕЗИДЕНТ РУЗВЕЛТ У КАНАДІ НА АНГЛЮ-АМЕРИКАНСЬКІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ

КВЕБЕК (Канада). — Спеціальним потягом прибув у вівторок ввечір з Вашингтону до стації у Вовчій Ямі президент Рузвелт з великим почотом. Тут стрінув його британський прем'єр Вінстон Черчилль з канадським генерал-губернатором бароном Атлоном та іншими канадськими урядовими діячами, що нагадувала парад у фільмових сценах у Галівуді, завезли президента на Діамантовий Пригірок, де стоїть стародавня британська цитаделя. Тут приготуване все для відбуття історичної Англо-Американської Конференції, яка може бути рішальною для прискорення перемоги в теперішній війні. Почот президента обіймає такі особи: Гарі Галкінс, особистий дорадник президента; віце-адмірал Вилсон Бравн; Стефан Ірлі, секретар для справ преси; мис Грейс Тюлі, особиста секретарка президента. Военні знавці поїхали до Квебеку вже перед тим і вони разом із оточенням Черчилля вийшли президентови на стрічу. По дорозі товпи народу витали його при переїзді вулицями, а втімково дописала погода для такої паради. — З Вашингтону має також приїхати секретар стейту Корделл Гол з політичними знавцями, а це вказує на те, що конференція обійме теж і політичні питання.

ХОЧІТЬ ЗАМОРОЗИТИ МАЙНЕРІВ ПРИ РОБОТІ.

ВАШИНГТОН. — Секретар внутрішніх справ Гаролд Ікес, як урядовий опікун копалень, зажадав від Военної Комісії Людської Сили, щоб вона постаралася за застановлення перерви в майнерській роботі, бо це стає вугля. Це значить, щоб майнери, які станули до праці, не покидали її і не переходили з одної копальні в другу. Через такі заарядження копальні робітники будуть „заморожені“ на своїх становах і зможуть приспішити продукцію вимагану кількості вугля.

ОСТЕРІГАЄ ПЕРЕД УТРАТОЮ СВОБОДИ ПРЕСИ.

БОФАЛО (Нью Йорк). — На зібранні Міжнародної Юні фотографічної гравюри промовляв Джордж Н. Дейл, президент спеціальної комісії Американського Товариства Видавців Газет. Він вживав публіку, щоби стояла на сторожі свободи преси. „Як раз ми втрачимо свободну пресу, вона стане оруддям уряду, як це сталося в Німеччині й Італії і тоді пропадуть всі чотири свободи, про які говориться в Атлантийськй Чартері“ — сказав Дейл.

СОТКИ ДОСІШНИХ ЧУЖИНЦІВ СТАЮТЬ АМЕРИКАНСЬКИМИ ГРОМАДЯНАМИ.

ВАШИНГТОН. — Незвичайну церемонію відбувають сотки чужинців, мужчин та жінок, коли складають присягу на американську конституцію, стаючи отсім новими громадянами Злучених Держав. Присягу відбирають від тих, що служать у збройній силі Америки, отже на кораблях, на суші Злучених Держав, на континенті африканськй, на Середземному морю та на Ісландії. Таку масову присягу в один день придумало Бюро Натуралізації, щоби піднести настрої бойовиків.

МАНДРІВКА ПОЛЯКІВ ІЗ АЗІЇ ДО МЕКСИКА.

МІСТО МЕКСИК. — Сімсот двацять польських громадян прибуло до Мексика із Ірану та Сибіру, щоби поселитися в колонії Леон, у провінції Ганахуато. В більшій частині це жінки й діти, бо мужики вступили до польської армії в Азії. Купці з містечка Сіля радять із нових колоністів, бо надіються нового торгу. Вони домагаються ще більшого числа поселенців-утікачів. — Між списками новоприбулих надібуються теж українські імена із Західної України. Люди подали себе за польських громадян, щоби видістатися із Советів.

УРЯД ПРИТРИМУЄ МАСЛО І МЯСО.

НЬО ЙОРК. — На ньюйорськй ринку не стало масла вперше, від коли заведено пайкування. Дбайливі розсліди за причинами цього явища вказали, що федеральний уряд накопичив запаси масла до 200,000,000 фунтів. У такий самий спосіб починає вже шезати й м'ясо із ринку в околицях Нью Йорку.

ЖІНКИ ДОМАГАЮТЬСЯ ПОБОРУ ДО ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ.

ПРИНСТОН (Нью Джерзі). — Комісія Прилюдної Опінії Джорджа Гелопа перевела пробне голосування між жіночими організаціями над питанням, чи вони хотіли примусової військової служби для жінок. З надісланих відповідей показується, що 45 відсотків голосів є за те, щоби жінок брати до військової служби, але не як вояків на полі бою, лише як членів жіночих військових корпусів та таких організацій, як: ВАКС і ВЕРІВС.

Робітничі організації за участь в мировій конференції

ШКАГО. Вільям Грін, президент Американської Федерації Праці, виголосив промову на бенкеті Американської Федерації Учителів. З цієї промови важні такі думки: Робітники будуть домагатися повної репрезентації в мировій конференції світу на рівні з дипломатами. Конференція не сміє переміститися в брудну торгівню за загарбання територій. Після війни не сміє бути фашистського законодавства. Уряд не сміє вмшуватися в приватне життя людини. Наша система відного підприємства й промислу мусить остатися на далі. Винуватців за викликання війни треба покарати, але населення треба пошадити.

РОСІЯ ПІДЕ НАПРАВО, А АМЕРИКА НАЛІВО, ДУМАЄ РІКЕНБАКЕР

НЬО ЙОРК. — Склавши звіт перед секретарем війни Генрі Стімсоном із своєї 55,000-милової подорожі по военних фронтах в Європі й Азії, світової слави летун, капітан Едвард Рікенбакер почувся вільним як громадянин сказати лещо із своїх спостережень для оглошення в пресі. Він каже, що Німеччина витримає у війні ще цілий рік, а що тоді прийде черга на перемогу над Японією, а це візьме ще один рік. У Росії перебув Рікенбакер 25 днів, і пильно приглядався тамошній продукції й життю. Він висловлює признання для Росії за її найвищу дисципліну у світі в военній продукції. Його спостереження над суспільним життям в Советах таке, що там назріває новий суспільний лад в напрямі демократизму й капіталізму. Він переконаний, що після війни Росія стане найбільшою демократією світа, але їй треба буде миру на 25 літ для відбудови. У тімсамім часі Злучені Держави, на думку Рікенбакера, підуть чимраз далі на ліво і опиняться там, де була Росія тому 25 літ. „Чи хочете сказати, що ми збільшевіємо“ — спитали газетярі. „Шось ніби так“ — відповів Рікенбакер.

АНГЛЮ-АМЕРИКАНСЬКЕ ВІЧЕ ПО РАДІО

НЬО ЙОРК. — На день 7. жовтня підготує спеціальний комітет англо-американське віче по радіо. Одні промовці будуть говорити з Нью Йорку, а їм будуть відповідати інші з Лондону. Одначе питання, промови й віди будуть складені наперед і наговорені на фонографічній плити. Першою точкою віча буде дискусія на тему: „Як маємо поступити з Німеччиною по війні, щоби виграти мир“?

Аліанти громадять кораблі для дальших военных операцій

ЛОНДОН. — Юнайтед Прес подає, що німецький военний коментатор, капітан Людвіг Серторіус, говорив через німецьке радіо, що пристані в Африці й Сицилії є заванені аліантськими кораблями, що означає, що Аліанти готуються до нових наступів на Середземному морі. Каже, що вони певно будуть старатися виладувати свої війська на острові Сардинії, а теж і в полудневій Італії, можливо навіть в Неаполі.

В. КВЕБЕКУ ВИРІШАТЬ, ЯК СКОРО ЗЛОМИТИ ОСТАТОЧНО ІТАЛІЮ

ЛОНДОН. — Дебатуючи про дальші военні кроки Аліантів, тут переконані, що підє негайний дальший наступ на Італію. Та про це рішуть конференція в Квебеку, що певно радить і над цей справою. Наступ на Італію тепер улещшений, бо Аліанти мають у своїх руках знамениті сицилійські пристані, як теж яких двадцять сицилійських аеродромів.

ДАДУТЬ ВІЙСЬКУ ВІДПОЧАТИ, КАЖУТЬ У ВАШИНГТОНІ

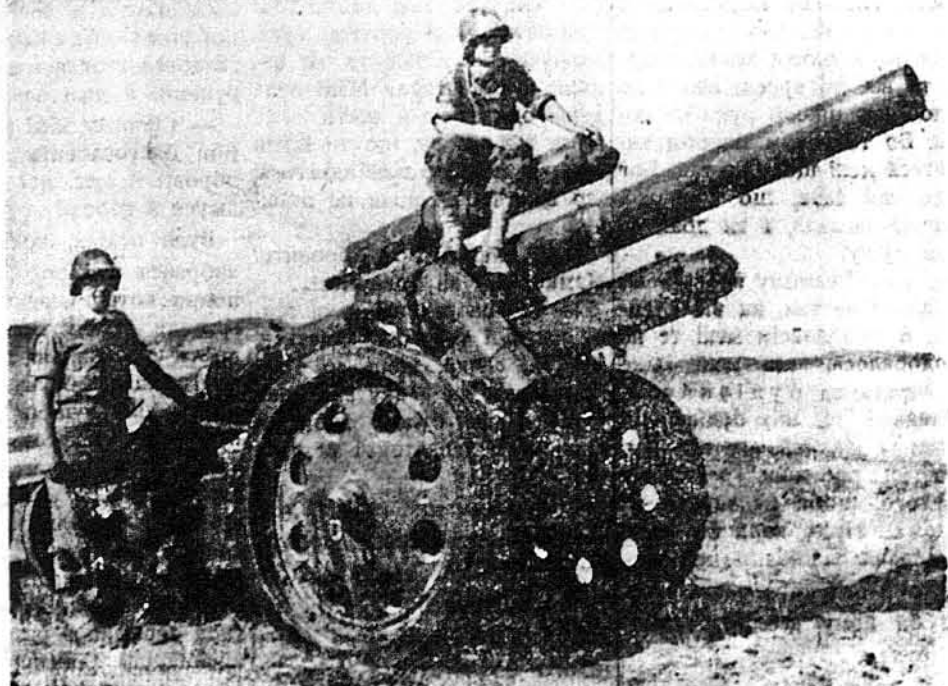
ВАШИНГТОН. — Теж і вашингтонські кола роздумують над тим, які будуть дальші военні пляни Аліантів. Вони є того погляду, що наразі не буде повного наступу на Італію, та що ген. Айзенговер, як це є в його звичай, дасть війську відпочати. Але зате буде скріплена повітряна кампанія проти Італії.

ДО ЛИСБОНІ ПРИБУЛА ІТАЛІЙСЬКА МІСІЯ

БЕРН. — Повідомляють з Лисбони, що сюди прибула з Риму італійська місія, що складається з п'ять осіб та має перекладчиків для англійської й португальської мови. На чолі місії стоїть д-р Армандо де Анджеліс, що є урядовцем італійського міністерства заграничних справ. Кажуть, що це зв'язане з замиренням Італії.

НАЦІСТИ В НОРВЕГІЇ ЗАЛЯКАНІ ІНВАЗІЄЮ

СТОКГОЛЬМ. — З проголошення майже в цілій Норвегії воєнного права, як і з інших подібних нацистських заряджень, виходить, що німці бояться аліантської інвазії Вони не довіряють ні норвезьким офіцерам, ні полісменам і намагаються наклонити їх до лояльності присягами, що одначе не має ніякого значення.

ОТ ШО ОСТАЛОСЬ ПО НІМЦЯХ У СИЦИЛІЇ? Бачимо на образку захоплену аліантськими військами німецьку гармату в Сицилії, на якій вже сидить американський вояк, яким є сержант Джек Фозі з Беркелі, Каліфорнія. Збоку стоїть Джозеф Касано з Нью Йорку.

АМЕРИКАНЦІ ЗДОБУЛИ МЕСИНУ І ТИМ ЗАКІНЧИЛИ АЛІАНТСЬКУ СИЦИЛІЙСЬКУ КАМПАНІЮ

АЛІАНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПІВНІЧНОЇ АФРИЦІ. — У понеділок ввечером, година восьма, ввійшли американські частини в передмістя Месини. Але команда не дозволила ввійти всім частинам до міста, бо ще залишився німецький батальон, що відбивався. Значить, що треба було очистити ще цілу територію від останків ворога, щоби не наразити себе на небезпечні й непотрібні втрати. Вівторок рано ввійшла в місто піхота з третьої дивізії Семої Американської Армії. В тому самому часі наступала скорим кроком Бритійська Восьма Армія з полудня, яку обстрілював ворог з італійського побережа. Ось так зійшлися в Месині обидві переможні армії, закінчуючи ось тим боротьбу за Сицилію, найбільший остров на Середземнім морі. Покищо не знати, скільки взято в полон, але вже нараховано 130,000 полонених. Та число буде цілком певно побільшене. Ціла кампанія тривала 38 днів. А це значить, що тривала вона далеко коротше, як цього Аліанти надіялись. До цього треба додати, що німці таки ставили завзятий опір, намагаючись дати своїй команді час на відворот та на перевезення воєнного знаряддя і війська на італійську сушу.

НІМЦІ НАЗИВАЮТЬ ВІДВОРОТ З СИЦИЛІЇ СВОЄЮ „ПЕРЕМОГОЮ“.

БЕРН (Швайцарія). — Німецькі звідомлення донесли, що останні німецькі сили в Сицилії зістали евакуовані, та що останнім відійшов з острова ген. Ганс Валентин Губе, німецький військовий командант. Опис ось цієї німецької воєнної прогри виглядає радше на опис німецької перемоги. Передається, що як в Дункерк Бритійці програли, так німці в Месині „виграли“. Хвалиться німецькі війська, що покривали відступ, як теж кажеться, що евакуацію зачато тому два тижні.

В ІТАЛІЇ НЕ ЗГАДУЮТЬ ЗА МЕСИНУ.

ЛОНДОН. — Замітне, що в італійських комунікатах нема згадки про втрату Месини та її заняття Аліантами. Згадку про відворот з Сицилії викреслено навіть з німецьких звідомлень.

НАЙБІЛЬШИЙ ПОВІТРЯНИЙ РЕЙД НА ПАЦИФІКУ

АЛІАНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА В ПОЛУДНЕВО-ЗАХІДНІМ ПАЦИФІКУ. — Военна квартира ген. МекАртура подає у своїм звідомленні, що зачалась кампанія за перенештою в повітрі в середуції Новій Гвінеї. Цей початок виглядає так, що вже говориться про найбільший з усіх повітряних рейдів на Паціфіку з таким вислідом: знищено 120 японських літаків, а ушкоджено ще 50, та вбито 1,500 ворожих летунів і тих, що заняті на аеродромі в Вівейк. При тому Аліанти втратили тільки три літаки.

ЮВІЛЕЙ АМЕРИКАНСЬКОЇ ВОСЬМОЇ ПОВІТРЯНОЇ СИЛІ.

ЛОНДОН. — Американські Літаючі Фортеці вилетіли тим разом з Англії в небувалій досі силі, себто в трьох великих формаціях. І то днем. Та долетіли аж до Регенсбургу в полуднево-східній Німеччині і до Швайнфурту, що віддалений 60 миль на схід від Франкфурту над Меном. Перша формація полетіла по бомбардуванню до північної Африки, відбувши 1,400 миль дороги. Дві інші формації вернули до Англії, відбувши біля 1,200 миль дороги. Усі ті налеті і бомбардування коштували втрати 36 тяжких бомберів. В повітряних боротьбах знищено найменше 33 нацистських бойовиків. Ще ніколи американці не залітали так глибоко в Німеччину. Вони бомбардували теж ворожі позиції недалеко Марсїлії в полудневій Франції, але це вже з своїх баз, що є на Середземному морі. В налеті на Німеччину знищили вони німецькі фабрики будови літаків-бойовиків. Ось так, як пишуть, відсвяткувала Восьма Повітряна Сила Злучених Держав перший рік свого побуту в Європі.

ЗАВЗЯТІ БОЇ ЗА ХАРКІВ.

ЛОНДОН. — З цього, що в советських звітах нема ширшої згадки за Харків, а властиво про те, що його вже занято, вказує, що там німці повзяли сильний проти-наступ, та що там продовжуються сильні бої.

В НАПРЯМІ НА ДОНЕЦЬКИЙ БАСЕЙН.

ЛОНДОН. — Советські звідомлення доносять про успіхи в наступках на Брянськ, а німецькі подають про „четверту советську літню офензиву“, що зачалась недалеко Ізюм, та яка означає наступ в напрямі Донецького басейну. Німці подають, що на тому фронті мають Совети до 165,000 війська і повно повзів. Знов советське денне звідомлення згадує про 9,000 німецьких вояків, вбитих на усіх фронтах.

"СВОБОДА" (Ukrainian Daily)
 FOUNDED 1893
 Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
 Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
 Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.
 Письмовий текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, а котрий оголошувач хоче мати своє оголошення.
 За оголошення редакція не відповідає.
 За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
 З Канади належить посылати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
 Адреса: "СВОБОДА," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

Нова перемога

Военний план, уложений президентом Рузвелтом і британським прем'єром Чорчилем в Касаблянці при допомозі американських і британських полководців, увінчався дальшим значним успіхом. По африканській перемозі маємо нову перемогу — в Сидилії. Аліантські війська, що стоять під знаменитим проводом американського генерала Айзенговера, станули отсе перед самісенькою брамою властивої Європи.

Отся перемога ще не є перемогою над державами Осі. Може ще навіть далеко до такої перемоги. Але вона є вже заломанням Осі. І то дуже серйозним заломанням, бо вже провалився один європейський диктатор і його режим. Мусоліні й фашизм належать уже до історії. І як би глядіти на воєнну кампанію в Сидилії тільки з цього одного боку, то вже через те одна вона стала кампанією першої ваги. Стала історичною.

В Сидилії набрали Аліанти нового воєнного досвіду. Як вони зачали на неї наступати, то німці й італійці, що її боронили, були далеко сильніші числом. Та заважила аліантська повітряна сила. І заважив дух армії. Заважило й те, що населення краю не гляділо на американців, канадійців і британців як ворогів, що прийшли їх поневоляти і знищити, а тільки як на таких, що прийшли їх визволити і нагодувати.

Сидилійська кампанія скінчилась скорше, як Аліанти це собі уплянували. А як хто ще й цієї кампанії не вважає за „другий фронт“, то тепер уже не може заперечити, що сили Аліантів є вже на самому європейському фронті. І дійшли вони сюди в дуже скорому часі, знищивши при тому великі ворожі сили, як це сталося в Тунісі, та без чого не обійшлося і в Сидилії, хоч тут німцям вдалося дещо вратувати.

Немає сумніву, що ось та прискорена нова перемога є предметом роздумувань між президентом Рузвелтом і Чорчилем, що треба далі робити. А треба вирішувати не так дальшу стратегію, яка певно вже давно вирішена, але многи політичні справи, які стали наглими, бо кожна хвилинка може надіятись новин, що сповіщають, що війська Аліантів вступили на властиву європейську землю. А так є, що Італія, перед якої брамою станули війська Аліантів, ще далі в війні, хоч наряд є проти дальшого ведення війни, а за замірненням. Це ставить Америку і Англію в дуже скрутне положення, бо треба продовжати безпощадну і руйнуючу війну з краєм, якого наряд є властиво з Аліантами. І треба теж вирішити спосіб, як Аліанти правити тим краєм, коли його займуть, бо це вже буде Європа. Це вже буде зразок, якого можуть надіятись інші краї, головню ті, що їх силою загнано в орбіту нацистської політики.

Отже нова перемога, а з нею і нові важкі завдання.

Розкопують могили

Як відомо, нацистська пропаганда вже від довшого часу використовує „розкопані могили“. Спершу ця справа набрала великого розголосу, бо ішло про „тисячі“ чи „десятки тисяч“ польських офіцерів, що мали впасти жертвами советського злочину. Через те дійшло навіть до розриву дипломатичних відносин між СССР і польським урядом у Лондоні. А тепер, як доносять, мають німці розкопувати могили в Україні й виявляти жертви советського терозу, якими стали українські люди. Як подає ОНА, німці привозять на Україну невртральних свідків, а навіть мали привезти православного митрополита, щоб оглянули ось ті могили.

Очевидно, німці мають у тому свою власну ціль. І про те їм іде, а не про українські чи польські жертви.

Неначе у відповідь німцям зачали теж і в Советях розкопувати такі могили, що мають бути свідком нацистських звірств. Про таке доносить саме тепер кореспондент часопису Нью Йорк Таймс, описуючи розкопи на цвинтарі в Орелі, де має бути в могилах від 12,000 до 14,000 советських воєнних полонених і тих, що їх повбивало Гестапо. Теж і Совети спрваджують невртральних свідків, як і дають змогу оглядати ці могили американським та англійським кореспондентам.

Яка наша думка щодо таких звірств?

Немаємо найменшого сумніву щодо цього, що Гестапо звірське та в звірський спосіб мучить і добиває людей. Навіть німецьких, а що доперва, коли мова про людей „нижчої раси“, до яких нацисти зараховують теж і словян. Але теж немає у нас найменшого сумніву, що советське Чека, у всіх його видах і перемінах, теж побиває усі рекорди, коли іде про звірства, доконувані над тими, що мали нещастя потрапити в його руки. Чека має навіть „честь“ бути першою такою варварською інституцією в Європі, на якій взорувались інші, що повстали по минулій світовій війні в різних диктатурах. Ось тому не переконують нас ні німецькі розкопки могили, ні советські. Зате припускаємо, саме на основі ось тих розкопів, що звірств допускались як Гестапо, так і Чека. І як в одному так і другому випадку жертвами впади — невинні люди.

Ось ті жахливі картини, про які нам доносять, а яких ще доведеться нараховувати дуже багато, вказують тільки на одно: Цивілізований світ мусить скасувати раз назавжди ось такі дикі установи як Гестапо і Чека і завести такий порядок, який не допускав би, щоби щось подібне могло існувати.

Ось це повинно бути одним з головних завдань Аліантів, а впершу чергу: Злучених Держав Америки і Великої Британії.

НА НОВОМУ ШЛЯХУ

Єдиний щоденник в українській мові поза межами України, наша „Свобода“, докінчує 50-тий рік свого віку. Важка відповідальність спадає у сьогоднішні часи на видавців та редакторів цієї газети втримати її на рівні, до якого вона дійшла. А не легка це справа, коли зважити час та обставини, серед яких опинилася українсько-американська збірнота.

„Свобода“ була завжди органом свободної американсько-української думки, а сповняла свою роль всіляко: раз ліпше, раз слабше, залежно від редакційних сил, що при газеті працювали, та тих матеріальних обставин, що заважували не раз на тому, які були співробітники, та скільки їх було. Вона не була ніколи звязаною у вислові поглядів та думок, теж і в українських справах. Тому висказу-

вала такі те, що було бажаними і переконаннями свідомого українського загалу.

Та здається, що теперішня війна вперше дала серйозну притоку для переведення ревізії всього того, чим жила десятиліттями літ українська еміграція, а що відбивалося на сторінках „Свободи“. Багато часу мусило переминути, заки українська еміграція перемінилася і ясно сконсолідувалася в американську групу — в американську громаду з українською традицією. Здається, що цей процес уже до певної міри завершений і коли ми підемо на ці теми, то ці думки, подібно як це було в минулому з іншими проблемами, є словом сучасної американської групи українського походження. Ми отсе даємо, як і давали давніше, захист українським культурним та духовним цінностям, я-

кі українська громада в Америці засвоїла собі від своїх батьків у старому краю. А по своїм силам стараємося теж шукати моральної та політичної допомоги для справи визволення України. Матеріальну — даємо через А. Ч. Хрест, а згодом самі зачнемо збирати.

Та так є, що громадянські обовязки супроти Америки набрали в часі війни більшої ваги ніж це було в спокійних часах. Громадянство й газети стали несподівано перед завданням: присвятити всю свою головну силу та зосередити всі змагання й усю енергію в користь далекоюсяглих ідеалів, за які бореться теперішня наша батьківщина, Америка. Хоч ці американські ідеали в засаді не можуть стояти на перешкоді здійсненню тих українських ідеалів, які ми весь час тут обстоювали, то проте, зокрем природно, вони звязані в першу чергу з Америкою й американським життям.

Цей прискорений перехід від давнього нашого життя до нового, довершився серед не нормальних воєнних відносин і з природи речі, мусів на тому життю відбитись. Щастя, що це вже минуло і хоч як важко після таких потрясень налагодити громадське, нормальне життя, то воно всетаки налагодане.

Так є з громадянством. І так є з газетою, що знає різні обмеження через війну, а крім канадійсько-українських видань та газет не дістає ніякого українського друкованого слова за границі Америки. Вже те одно дуже утруднює видавання українського часопису, що лише про українські справи і хотів би передати сумлінно те, що є дійсною правдою.

Крім цього мусить газета стати виразником ідей та думок нашої американсько-української громади. А ця українська громада має свій спосіб громадянського життя і своє спеціально завдання: дальше плекати й продовжувати традиції української культури, хочби і в обмеженім zakresie. Що правда, війна накладає гармульць і на таку діяльність, бо треба віддати всі свої фізичні й духовні сили на працю для перемоги ідеалів нашої батьківщини, Америки. Але проте й за давні цілі не можна забувати.

З голосів про війну можна прийти до висновку, що вона може затягнутися на літа. Вашингтонський уряд приготував американське населення на таку можливість. До цієї конечности мусимо теж і ми приророчитись, а теж і газета. Це означає, що щоби вдержатись, треба усім нам — тіснійшій злуки. Коли обмежене з-

Хто має підписати безумовну здачу?

Дуже інтересне питання винишло минулого тижня Емері Рівс, автор „Демократичного Маніфесту“, виданого між ін. в Нью Йорку в 1942 р. Він запитує, хто то має підписати безумовну здачу, коли аліантські переможні війська ввійдуть в Італію та Німеччину. Президент Рузвелт, пригадує Рівс, заявив, що він не буде говорити з фашистами ані з нацистами, а зате договориться з італійським королем та маршалом Бадолієм. Якраз цю заяву Рузвелта розбирає Рівс і каже, що вона помилкова в самих основах. Таке зробив був свого часу президент Вилсон, що не хотів говорити з кайзером, а домагався вислати представників демократії на мирову конференцію. З цього вийшло таке: Кайзер й його кліка завинили у війні, а примиря підписали люди, що зовсім не були винуваті за війну.

Після підписання примиря німецькі націоналісти мали готовий матеріал до агітації: Демократи зрадили Німеччину, бо підписали ганебний документ, який накладав на Німеччину небувалі тягарі і тому вони винуваті за нещастя краю.

Конечности громадянське життя в ширшому зрозумінню, воно прибирає форми тіснійшого, родинного життя. Пам'ятаймо, що як святкують наші громадяни такі родинні свята, як вислання синів до армії, іменування цих героїв до якоїсь ранги, відзначення за героїство, чи навіть і згадують поминками героїську смерть юнака, то все те є значною діяльністю, радості, терпіння української родини. Це теж належить до історії й про це треба написати до „Свободи“.

Обходять родичі - батьки срібний, чи золотий ювілей супружого життя; річниці якоїсь родинної події, іменини, уродини, заручини, вінчання своїх дітей, якщо при тому пам'ятається за якусь народню і культурну ціль, то треба про це подати до газети.

І треба згадувати про осяги дітей українського роду у школах, на різних курсах, пописах, забавах, маніфестаціях. Треба теж повідомляти через „Свободу“ інших українців про різні замітніші новини, радісні чи сумні, з життя в громадах, чи навіть і родинних. „Свобода“ може тепер стати українською „фамільною“ газетою для зближення старших і молодших. Молоде покоління по скільки хоче писати по англійськи, має на це Ukrainian Weekly, а коли хто хоче в українській мові висловити свої почування — на це є „Свобода“. Тому користаймо з неї, бо вона наша й є на службі наших ідеалів.

Отже Вилсон, замість додати сили демократичним елементам в Німеччині, поставив їх на позорище і вбив дальший розвиток демократизму в Німеччині.

Подібна історія, каже Рівс, повторена тепер в Італії. Президент Рузвелт боїться анархії і тому бажав би заключити мир з Бадолієм та королем, щоби лише не допустити до кривавого перевороту. Але забуває Рузвелт, кається далі, що наділі король й Бадоліо теж співпрацювали з Мусолінієм і фашистами, отже і вони у великій частині винні за вибух війни. Тому пощо випускати з рук Мусолініа, а говорити з королем та його новим міністерством?

Одначе в Італії вже настала переміна й її не можна завернути. Зате можна ще не допустити до такої помилки в Німеччині. Не треба вишукувати демократичних представників до підписання здачі, бо знову може повторитися історія з агітацією негодуювання проти демократів. Якраз треба поступити противно: Щоби нацисти понизити в очах населення і наглядно виказати, що то вони спричинили нещастя Німеччині, треба приволодити Гітлера й його нацистичних прибічників підписати безумовну здачу і приволокти їх виконати накинени точки мира. Як довго будуть Аліанти контролювати Німеччину, так довго при владі повинні остатися нацисти. Тому, що нацистичні урядовці будуть переводити зарядження Аліантів, вони поладуть у неласку населення і німецький наряд раз на все запам'ятає собі, що до нещастя doprowadили його нацисти. Аж як покінчиться час проби, як німецький наряд виличиться із наряду, то не можна віддати керму державних справ демократам і з ними співпрацювати в майбутності.

На такий підставі домагається Емері Рівс проголошення таких засад супроти Німеччини:

1. Оголосити прилюдно, що ми визнаємо нацистів і їх партію, а разом з ними і команду німецької армії, за правителів Німеччини.
2. Остерегти демократичні елементи, соціалістів, католиків та лібералів, щоби вони не рвалися до влади, та щоби не покривали злочинів, сповнених нацистами і не ратували їх перед гнівом народу та перед історією.
3. Ми повинні настоювати на безумовну здачу Німеччини, але водночас також домагатися, щоби цю здачу підписали представники нацистів та військова команда.
4. Домагатися, щоби нацистичні урядовці осталися на своїх становищах хоч до часу, поки не будуть сповнені домагання Аліантів.

Вертаючися до італійських справ, Рівс, каже, що тесаме повинно бути зроблене і в Італії. Хай побіч урядовців, що тепер при владі в Італії, підпишуть умовини здачі й фашистські провідники, включаючи й Мусолініа. Це тому, щоби колись, хочби й за 20 літ, не вихопився хтось із гаслом, що Мусолініа таки не перемогли, та що то хто інший винуватий за нещастя Італії.

Безогляду на те, що стаеться в краях наших ворогів, домає Рівс, рішуче не треба домагатися ані не треба заохочувати реэігнації теперішніх провідників та високих урядовців, доки аж не осягнемо цілковитої перемоги над фашистами та нацистами.

Коли такі засади приймуть Аліанти у своїм поступованню супроти ворога, то можна надіятись, що в Європі відродиться демократія і набере силу на будуче, а це допоможе нам втримати на довші часи загальний мир — кінчить Рівс.

го милька невеличка — і хоч роботи шукати йому не треба було так, як більшої часті отих ріпників, то йому наговорили, що в Бориславі дуже тяжко знайти помешкання, а йому хотілося жити десь поблизько „фабрики“, при котрій мав робити; він по нещаснім ударі при закладинах чувся дуже слабій у ногах і знав, що по бориславським непросихаючим болоті далеко ходити не зможе.

(Дальше буде).

ІВАН ФРАНКО
Борислав Сміється
 (Повість)
 21)

Бенедео стояв і дивувався на цілу ту бесіду, що це за млин такий, що будівничий на нього пошом крутить і що пан боїться, щоб часом не зробив не так, як у пляні стоїть? І відки приходить Леонові звертатися до нього, щоб надзирав над будівничим? Бенедео на все те не міг знайти в своїй голві відповіді і стояв перед Леоновим, немов вагуючись.

— Не бійся, будь тільки ширший для мене в тім ділі, то певно, не пожалуєш того. Доки буде будівняння в Бориславі, доти будеш там і то з платою не помічника, а цілого муляра. А потім побачимо.

Бенедео це дуже здивувався. Відки параз така шедрість у Леона? А вітм, хто його знає, — думалося йому далі, — може, йому і на правду так до потреби приходить, ну, то він і платить. Та й хібаж це для нього велика річ? А для бідного мулярського помічника все таки добродійство велике. Так роздумавши, Бенедео рішився пристати на Леонову умову, ще й подякував йому за ласку.

— Ну, ну, не дякуй, — відповів Леон, — я не подяки від тебе потребую, а вірної услуги; як будеш добре справлятися, то я тебе певно не забуду. А тепер іди і вибирайся якнайскорше до Борислава, щоби ти зараз завтра міг ставитися на місці, за Бориславою, над рікою.

І з тими словами Леон дав Бенедеві кілька ринських за вдатку і пішов до свого покоя. Бенедео не сподівався на нині такого гарного для себе здобутку. Втішений вернувся він додому і розказав своїй

старій матері про все, що йому нині приключилося.

— Що годів, мамко? — кінчив він своє оповідання. — Треба брати роботу там, де дають. Піду до Борислава.

— Та я тобі, синку, і не відраджую, а тільки вважай, щоби ти все по правді жив і до недоброго ніколи руки не подав. Бо то з тим млином видатється мені щось не так. Бог його там знає, що собі той панюча загадав, а ти дбай за свою душу.

— І мені самому якось воно видалося не так, як він говорив. А вже зовсім мені те не сподобалося, що мені каже надзирати за будівничим. Правда й те, що будівничий циган та шахрай, але відки я, простий робітник, приходу до того, щоби надзирати за паном?... Ну, а коли би щось і на правду побачив неладного, то й без його платні сказав би йому все. Побачимо, що буде.

Але коли Бенедео зовсім уже зібрався в дорогу і став прощатися з матірню, то стара мати ні з цього, ні з того почала плакати і, обнявши си-

на, довго не хотіла його пустити від себе.

— Але годів бо, мамко, годі, незадовго побачимось! — втішав її Бенедео.

— Ой, так, так, добре тобі говорити! — відповіла мати, плачучи. — Хібаж ти не видиш, яка я стара? Мені леда день-година та й жити годі. А як так виджу, що ти йдеш геть від мене, то мені здається, що вже тебе ніколи не побачу.

— А нехай Бог боронить! Мамко, що ви говорите!...

— Те говорю, що мені серце каже. І так мені здається, що ти, синку, ідеш до того Борислава, як у яку западню, і що ліпше булоб, якби ти відніс той завдаток і остався тут.

— Алеж, мамко моя, на чім тут оставитися, коли роботи нема? Як вам кажу, що як скоро повидів би я щось недоброго, то нехай мене пан і цілого озолотить, я йому й години довше при роботі не буду.

— Га, то йди, коли така твоя воля: я тобі не бороню,

і нехай тебе Господь благословить!

І стара мати зі слізьми впровадила свого сина в дорогу до Борислава, а коли вернулася опісля в свою цюлку і побачила себе сама, вона довго-довго стояла з заламаними руками, а далі заридала:

— Синочку мій! Нехай тебе Бог благословить на добрий дорозі! Я вже, певно, не ввиждуся з тобою!

Була неділя, коли Бенедео вибрався в дорогу. В церкві, попри котру переходив, дяки гриміли „хвалу Богу“. А на проті церкви, на нужденім дрогобицькім бруку, попід муром сиділи купама ріпники та подертих кафтанях, жуачи, аж скінчилось „хвала Божа“, щоби опісля рушити до Борислава. Деякі христилися та шептали „отченаші“, інші дрімали на сонячній спеці, інші знов держали в руках десятикрейцарові хлібенята і цибулю і їли, кусаючи з цілого некрайного хліба. Бенедео не задержувався коло церкви, бо хоч до Борислава з Дрогоби-ча й не так то далеко — усю-

Петро Березня.

Панівна раса починає нервуватися

ВАШИНГТОН, Д. К. (ОНА). — З Європи приходять вісті, що так звана панівна раса починає нервуватися. Після укладу Муссоліні нацистська верхівка відбула лану конференцію і як кажуть радила над тим, що малаб робити, якби Об'єднані Держави рішили зробити загальну інвазію Європи і примусили нацистів капітулювати. Німецькі верховоди вже свідомі того, що вони ввійну програють, але їм хотілося зберегти в Німеччині створену ними політично-економічну систему. Великі індустріалісти й банкіри, які поставили Гітлера на ноги, вже бачуть, що Альянти не жартують і готові передати державну владу в руки менш ненавидженого забіяка ніж Гітлер. Можливо, як Гітлера не буде, то Об'єднані Держави змигнуть, дадуть нам легкі умови миру і Німеччина вийде з війни цілою. Нацистського режиму нібито не буде, але порядки лишаться ті самі, що були попередньо.

Для того-власне скликано лану нараду, на якій, як кажуть, Гітлера відсунуто набік, а владу передано в руки німецьких генералів з Герінгом на чолі. Можливо, що були ще і які інші причини, але головна, здається, була та, що б рятувати нацистські здобутки в Німеччині і маєтки великих індустріалістів. Чи це було так чи ні, але Об'єднані Держави зреагували на це дуже просто. В той самий час, як німецькі генерали й індустріалісти радяться, які маски на себе закладати, щоб Альянтив обманути, советська армія розгорнула широку офензиву й здобула найсильніші німецькі укріплення — Обер і Благород. Німецька воєнна машина понесла поразку не лиш на східному фронті, але тхж і на заході. В Сидилії американська й британська армія, в якій між іншим служать поважне число канадійських українців, здобула Катанію й жене німців в напрямі Мессіни. Дні Сидилії вже почислені і вона скоро буде, окупована збройними силами Об'єднаних Держав.

Повітряна фльота Альянтів також не дармує. Англійські й американські авіатори вже знищили німецькі промислові осередки до того ступня, що нацисти були примушені вивозити з Німеччини фабричну машинерію й імпровізувати заводи воєнного виробництва на сході. Як довго вони там побудуть — це інша справа, але факт є, що коло німців зде, є вістки, що наслідком систематичного бомбардування Альянтами німецьких міст, сотні тисяч людей опинилися без даху над головою. Серед народу ширяться переконання, що Гітлер війну програє, що все пропало. Нацистська еліта в страху і не знає, що людям сказати. Геббельсв тижневик вже два рази вийшов без його

передової статті, а Лей виголосив до молоді промову, в якій взивав, щоб вона не ширила паніки в часі повітряних рейдів на німецькі міста, та щоб слухала приказів місцевої нацистської влади.

Політична і мілітарна сила Німеччини вже поважно захитана. Гітлерові сателіти це бачать і починають оглядатися, що їм робити. Словацький гавлайтер Тісо вже збирається втікати до Ватикану, але кажуть, що Папа його туди не пустить, бо він, як католицький священик, вислугувався поганам і потуряв в Словаччині таким людям, що явно шкодили католицькій церкві.

Не краще стоїть справа й на Мадяричині. Нацистські адоратори вже поспукали вдиолну носу і також зверталися до Папи за порадою, що їм тепер робити. Мадярські пани вірили, що Гітлер розібе Советський Союз, що знищить демократичні держави і заведе на світі тоталітарну форму державного правління, в якій мадярські землевласники гратимуть як не першу, то бодай другу скрипку. Вони кинули на Гітлерову карту все, що мали, а програвши звернулися до Папи за порадою, що їм робити і куди втікати. Прийме він їх, чи не прийме?

Мадярські посли закордоном вже зверталися до Об'єднаних Держав з пропозиціями, що як прийде загальна інвазія Європи, то мадяри готові перейти на сторону Альянтів. Розуміється, що такі пропозиції відкинено і мадяри нагло почали фортифікувати свої міста і будувати сховки від повітряних рейдів. Вони знають, що їх жде заслужена кара за спілку з Гітлером.

Румунські пани також в тривозі. Кажуть, що як прийшла з Риму вістка, що Мусоліні зрезигнував, то бояри мали звернутися до Антонеску, щоб старався рятувати румунську націю від загибелі. Румуни вже втратили на східному фронті майже три четвєрти своєї армії і пани бояться, що як в краю прийде до революції, то не буде кому боронити їх маєтків. Вони чують, що населення невдоволене з того, що Антонеску втягнув Румунію до війни з Советським Союзом, в якій вола втратила мало що не всю свою мольду. Тому і напірають на Антонеску шукати виходу. Він теж робив гарні очі в сторону Ватикану, але йому дали до зрозуміння, що — запізно. Ватикан не хоче мішатися до не своїх справ. Румунські посли в неврталних державах нашіптують представникам Альянтів, що як Об'єднані Держави будуть трактувати Румунію в такий самий спосіб як Німеччину, то в Румунії може запанувати большевизм.

Генерал Франко також зле почувається. Упадок його прирєтєля і прокривителя Мусолініа захитав його позицію до

ПРОТОКОЛ

З НАРАД ГОЛОВНОГО ЕКЗЕКУТИВНОГО КОМІТЕТУ У. Н. СОЮЗУ,

які відбулись 30. липня 1943 року, в головній канцелярії У. Н. Союзу під ч. 81-83 Гренд Стріт, Джерзі Сіті, Н. Дж.

У нарадах взяли участь: головний предсідник М. Мурашко, заступник головного предсідника Г. Герман, заступниця головного предсідника Марія Малевич, головний секретар Д. Галичин і головний касієр Р. Слободян.

Головний предсідник відкрив наради в годині 9:30 рано, та подав до відома зборів ці справи, які були полагождені за час від останніх нарад повного екекутивного комітету, а також предложив такі справи, що їх треба полагодити на цих зборах. Ці всі справи є отсі:

Інвестиції. Рішено інвестувати \$250,000 в державних воєнних бндах, з тим, що \$25,000 призначено на бомбовика, який буде закуплений заходами Українсько-Американського Центрального Комітету, повіту Алегені, в Пітсбург, Па., а \$225,000 на купно бондів третьої воєнної позички, яка буде розписана в вересні. Також рішено закупити Дежвар Рівер 2.70% бонди за \$20,400.

Удільненя моргеджу. Рішено уділити моргеджу у сумі \$4,000 на Дім Союзових відділів, під ч. 841-845 Н. Вестерн евеню, Шікаго, Іл.

Перебрания реальності на власність У. Н. Союзу. За неплатення міського податку, відсотків від моргеджу та несплатування самого моргеджу, рішено перебрати на власність організації реальність під ч. 212 Забріскі Стріт, Джерзі Сіті, Н. Дж., на якій було ще моргеджу на суму \$6,865.50.

Продаж реальності. Постановлено продати реальність під ч. 7400 Бергенлайт евеню, Норт Берген, Н. Дж., за \$10,000, на якій було тепер моргеджу в сумі \$9,000.

Воєнна Клявузля. Обговорено справу воєнної клявузлі й зогляду на численні запити відділів та членів, подаємо в цій справі отсе вяснення: Статут У. Н. Союзу постановляє, що на випадок смерті, спричиненої військовою чи морською службою у війні, спадкоємці такого члена будуть у правнені дістати зворот вкладок, вплачених за забезпечення, разом з три й пів відсотками від цих вкладок. Отже цей статут вимоги мусить стисло придержуватися головний екекутивний комітет У. Н. Союзу при полагожденні посмертних виплат по членах, що стратили чи ще стратять життя в цій війні. Бо, як відомо, то постанови, яка є об'явля статутом, не може змінити ніхто, хіба тільки конвенція. Тому головний екекутивний комітет може звертати тепер тільки вкладки з відсотками, так як це постановляє статут організації. А коли мова про якунебудь виплату посмертного, то така справа може бути полагождена тільки конвенцією, і ми віримо, що найближча конвенція У. Н. Союзу вирішить цю справу так як цього вимагатиме загальне добро організації та всього членства.

На тім закінчено наради в год. 12:30 вполудне.

Д. Галичин, гол. секр. У. Н. Союзу.

НІМЦІ ВИГОНЯТЬ З ВАРШАВИ ПОЛЯКІВ.

(ОНА). — Шведська газета „Афтонднінген“ надрукувала звіт про своє кореспондента в Німеччині, що нацистська влада в Польщі рішила вигнати з Варшави поляків, а їх помешкання забрати для німецьких виселенців. Кореспондент повідомляє, що німецька влада дала приказ, аби населення великих міст було кожної хвилі приготоване виїхати на схід, бо Англія й Америка завзялися знищити всі осередки німецького воєнного промислу. Кажуть, що до Польщі вже виїхало більше як мільон німецьких жінок, дітей і старців. Вислано туди й велике число фахових робітників, бо німці вже вспіли перевести до Польщі деякі фабрики воєнного виробництва.

Німецька окупаційна влада в Польщі розташовує німецьких виселенців по містах і селах західної Польщі, але в останніх часах німецькі збігці появилися також і в Варшаві. І то у великому числі. „Афтонднінген“ пише, що вони не мали де там подітися і міська управа примістила їх в опущеному жидами гетто. Спочатку „вища“ раса виселенців чулася ображена й відказувалася відпочивати в гетто, але представники німецької адміністрації у Варшаві упевнили крикливих німців, що у Варшаві нема місця.

Пізніше місце нашлося, пише кореспондент. Німецька поліція у Варшаві ходила хата в хату і приказувала полякам опускати помешкання і лишати все в порядку. Ніхто не смів нічого з собою вивести. Поляків німці зігнали на залізничну станцію, заклакували їх в товарні вагони і вивезли далеко на схід. Таке повторється майже кожного дня. Чим більше приїдуть до Варшави німецьких збігців, тим більше німці виганяють поляків.

АНТАНАС СМЕТОНА,

президент Литви на вигнання, що тепер обїдає різні литовські колонії в Злучених Державах. Дня 15. серпня був присутним на Литовським Дні в Лейквуд, Па., як почесний гість. Між многими учасниками цього народнього литовського свята було видно много не-литовців, а між ними теж і українців.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ПІТСФІЛД, МАСС.

Вибрати комітет для народніх справ.

Дня 15. серпня по Службі Божій зійшлись парохійни до церковної сали на важні наради, на котрих Лія Яремій забрав перший голос та сказав, що в теперішню війну ми, американські українці, повинні працювати всі спільно для добра нашого краю, як теж і для добра українського народу. Треба щоб українська справа була краще вяснена, де треба. Треба, як будуть вирішуватись долі народів, щоб і Україна була репрезентована українським народом. Ось тому є нашим обовязком поперти Дітройтський Комітет, котрий дав поклик для українського загалу. Наша громада, казав бесідник, таксамо повинна стати до помочи нашим братам до здобуття вільної України.

Другий забрав голос гром. А. Маланчук, організатор У. Н. Союзу, котрий таксамо сказав, що це є важна справа, та що цю справу українці повинні поперти як слід. І то як морально, так і фінансово. Прикінці о. А. Борса сказав, що нам нема що багато над тою справою розводитись, бо вона ясна. Тому треба приступити до діл, бо кожний з нас відчуває однаково біль свого народу. Виберім комітет, казав о. Борса, а цей комітет нехай вирішить ті справи, які пекучо потрібні, а громада допоможе фінансово. До Комітету зістали вибрані: о. А. Борса, Лія Яремій, А. Маланчук, Мих. Дарчук і О. Яремій.

Шодо фінансів, то на початок присутні зложили \$48.

О. Яремій.

ФОРТ ВІЛІЕМ, ОНТ., КАНАДА.

З гостини контролєра У. Н. Союзу.

До нашої місцевості загостив до свого брата на вакаціях д-р А. Т. Кібзей, що є головним контролєром У. Н. Союзу. Прибув з дружиною і дочкою. Хоч відбув далеку дорогу, бо прибув з Дітройту на відпочинок, то не минує, щоби не заінтересуватись розвоєм 441 відділу У. Н. Союзу, котрий рік тому тут організований і тепер нараховує 130 членів.

Користаючи з побуту д-ра Кібзея скликано в неділю дня 8. серпня вечером надзвичайний збори, на які запросили також і поважне число симпатиків У. Н. Союзу. Д-р А. Т. Кібзей дав обшир-

АМЕРИКАНСЬКИЙ КОРЕСПОНДЕНТ ВІДВІДУЄ МАДАМ ЧАНГ КАЙ-ШЕК. Зліва бачимо Роберта (Пенпера) Мартіна, американського кореспондента, як розмовляє в Чунгкінгу з дружиною китайського генераліссімуса Чанг Кай-шека. Розмова велася зараз по повороті мадам Чанг Кай-шек з побуту в Злуч. Державах.

ний виклад про Український Народний Союз як найбільшу українську народню інституцію не лиш в членстві, але також і в маєтку. Також наводив цифрами скільки добра зробив Батько Союз для свого членства і для української народньої справи. Грамоти У. Н. Союзу є найкращими для старших і дітей. Саме для малих дітей У. Н. Союз має тепер аж п'ять різних класів забезпечення. Тому, казав д-р Кібзей, не чекайте, а ставайте членами У. Н. Союзу. І то ставати з нагоди 50-ліття цієї великої Української Родни, що зветься „Батько-Союз“.

Члени дуже були заінтересовані отсим викладом. Також ставили питання, на котрі д-р Кібзей радо відповідав і усе ширше вяснював.

Голова відділу, п. С. Боровець, подякував д-рови А. Т. Кібзеєви за такі щирі та поучаючі слова, котрі напевно принесуть велику користь для нашої місцевості і для У. Н. Союзу.

Члени відділу приготували чайне прийняття для д-ра

СТАВАЙТЕ В РЯДИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЯКИЙ Є НАЙБІЛЬШОЮ І НАЙСИЛЬНІШОЮ УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКОЮ ЗАПОМОГОВОЮ ОРГАНІЗАЦІЄЮ.

ШКІЛЬНІ КНИЖКИ

КУПІТЬ ІЇ ПОТРІБНІ КНИЖКИ!

Не досить післати дитину до школи. Треба їй ще дати книжки, без котрих вона не може навчитися читати, а потім книжки, щоби захопили її читати.

- Ось Вам вибір таких книжок для дітей:
- ПЕРША КНИЖЕЧКА (Буквар) М. Матвійчука 45 ц.
- ДРУГА КНИЖЕЧКА (читанки для 2. класи) М. Матвійчука 55 ц.
- ТРЕТЯ КНИЖЕЧКА (читанка для 3. класи) М. Матвійчука 60 ц.
- ЧЕТВЕРТА КНИЖЕЧКА (читанка для 4. класи) М. Матвійчука 75 ц.
- ШКІЛЬНИЙ СПІВАНИК у двох частях. Зладив Ф. Колесса 75 ц.
- ПОЧАТКОВА ГЕОГРАФІЯ, написав Степан Рудницький для народних шкіл 60 ц.
- МАТЕМАТИКА, Ів. Андрушенка, практичні поради з арифметики та геометрії, опр. 50 ц.
- ПРИГОДИ РОМКА БОМКА, Я. Вільшенка. Веселі вірші з малюнками для добрих дітей. 30 ц.
- МАЛА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ, І. Крип'якевича 15 ц.
- МАЛИЙ КАТЕХИЗМ християнсько-католицької релігії. Уложив о. Іван Рудович 35 ц.
- ХРИСТІЯНСЬКО-КАТОЛИЦЬКА НАУКА ВІРИ в біблійних оповіданнях для дітей. о. С. Біленький 50 ц.

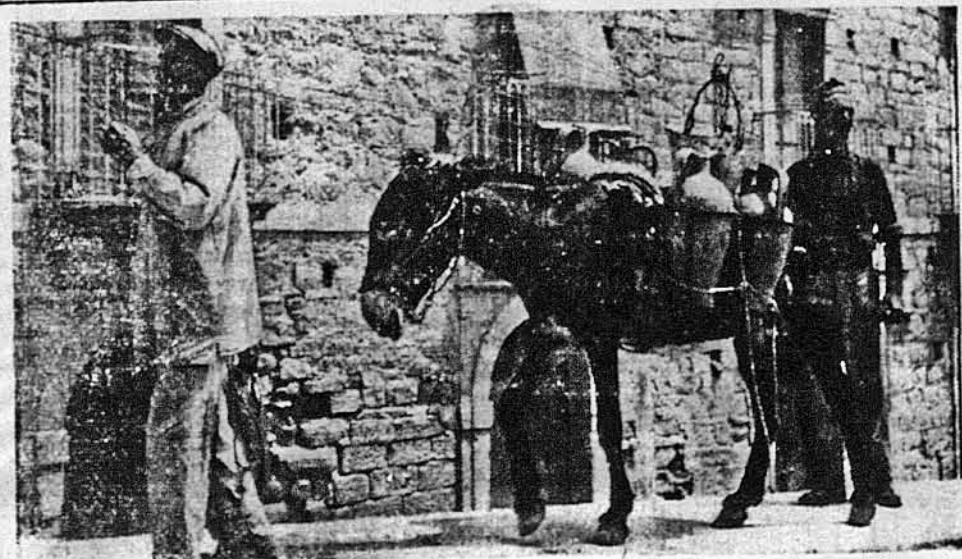
ДЛЯ УЧИТЕЛІВ:

- МЕТОДИКА правописних і словесних вправ з додатками: диктати, зразки говірок і спис висловів. Практичний підручник для вчителів і кандидатів учительського знання. Зладив д-р Кость Кисілевський 65 ц.
- МЕТОДИЧНИЙ ПІДРУЧНИК до навчання перших початків українського письма. Зладив М. Матвійчук 75 ц.

Замовлення слати:

“СВОБОДА”

81-83 GRAND ST., (P. O. Box 346) JERSEY CITY 3, N. J.

ЖИТТЯ СТАЄ НОРМАЛЬНИМ.—Як тільки німці забарались з сидилійських міст, життя зараз прибрало звичайний вид. Бачимо торговця винами, як розвозить на музі вино своїм покупцям, а вино становить велику частину в харчуванні італійців.

В. Королів-Старий.

ФРАГМЕНТ СПОГАДІВ ПРО ТОБІЛЕВИЧА-САДОВСЬКОГО

Коли дивився в музеях на портрети, зроблені великими майстрами минулих ліб: Ван-Дейком, Веласкесом, Ленбахом, то що, то хоча ті люди, яких ці майстри колись малювали, й здаються вам дуже відмінними від тих, що до них привичалося ваше око, — однак ви почуваєте насамперед, що ті зображення цікаво-подібні до своїх колись живих оригіналів. Теж саме враження бувало незмінне й при слуханні оповідань чи при грі Миколи Садовського. Ви певні, що колиб вам довелось здибати ту особу, про яку вам розповідав чи яку „грав“ Микола Садовський — то виб пізнали її відразу, ніколи перед тим не бачивши, по тім артистичним образам, який вшпеш у вашу уяву Садовський. Хто бачив Садовського — Городничого, Самрося, Бурлаку, Саму Чолого, Каминного Господаря, Возрога і т. д., той не може прийняти іншої інтерпретації цих постатей, бо всяке інше представлення їх видається фальшивим, хибним.

А до якої міри переконуючим було мистецтво Садовського — най скаже хоч цей приклад. Зима року 1918. Большевики облигли Україну. Директорія вже тратить під собою ґрунт. Не чула в собі сили, щоб дати відсіч загальній деморалізації, що мов огидний спрут, забрала своїми слизкими лапами все ідейне. На черговий „понеділок“ до Е. Чикаленка набилося повно людей: кожен шукав тут ліпших гороскопів. За столом, в глибині хати сидів голова Директорії — Винниченко й розкручував фантастичні ідеї про

найліпші методи боротьби, котра матиме успіх лише в тім разі, „коли, мовляв, ми передеримо ворога найрадикальшими соціалістичними гаслами й обіцянками“. В унісон з Винниченком підспівував Андрій Ніковський, у котрого остаточні переконавання змінювалися денно стільки разів, скільки він того дня мав розмов. „Буржуї“, себто наша національна голова, слабо сперечалися, або сумно мовчала, не маючи надії в чомусь переконати „модних державних мужів“, та не витримав, нарешті, Микола Садовський. Розпривав вуса, підтягав білі чохла, що раз-у-раз висувалися йому далеко за спину, і виблискували величезними золотими ключами, яких він уживав замість спинок — крикнув, мов по чарці й почав:

— Цінове директори, отамани й полковники! Чиж добре ви говорите? Деж це видано, деж це чувано, щоб ворогові забігати, ворога наслідувати? Хіба ви не знаєте, що кашап, як тільки вбрався в чужу хату, зараз повісить на кілочку своєї смердючі „варешки“ й вже гукає: — Хаді, бабка, возі! Ето мая ізба! Не відіш, розве, — здесь вісят маї варешки?.. пішов і пішов.

Був це запальний і блискучий експромт-монолог з не написаною „ролі“ політичного трибуна. Невільно, як в театрі, всі присутні гучно заплескали. Винниченко та його („на той вечір“) одиодумець Ніковський були відразу збиті. Чиж треба багато розписувати, як захоплював і поривав своєю грою на сцені Микола Садовський і яку вагу

для українського відродження мав його театр?

Аде варто зазначити, що ту мистецьку правду Садовський здобув з власної образотворчості. Якось у вагоні я чув кумедну суперечку двох мистецьких жидів. Принагідно розповів ту сміховнюку Микола Карповичеві, тогочасні вечора в іншому товаристві чув я, як ту саму пригуду вже розповідав Садовський. В його оповіданні не було ні тих деталей, ні тієї інтонації, що віддав йому я. Лишився тільки кістяк, подія з кількох комічних речень. За те вся пригода набрала такої барвистості й соковитості, оповідання було таким високим мистецьким твором, що слухачі, качаючись від сміху, бачили перед собою незвичайно виразніші, закінченіші й реальніші постаті від тих жидків, яких я ледве поверхова відвів у своїй пам'яті.

Безліч разів не я один був свідком таких випадків ніде не записаної, переважно гумористичної творчості Садовського „екс імпровізо“. І яка це велика втрата для нашої нації без гумористів!...

Микола Садовський перебув на сцені 51 рік. З малими перервами, й то вже наприкінці життя, він раз-у-раз був перед великою аудиторією (здебільшого — чужою, а часом і явню ворожою). Театральний кон, на якому він прожив більш, як поза ним, був його стихією, фактично субстратом його реального життя. А що на сцені Садовський мусів раз-у-раз думати не лише про себе, а й про всю свою трупку, кожної хвилини був готовий ратувати ситуацію, коли успіхви загрожувала якась непередбаченість, — то привичався бути винахідливим, в жадних несподіванках не бентежився, не тратив влади над собою, „не лякався“. Правда, не лякався він ще й до вступу на сцену, бож ще юнаком офіційно признано його за „Шидкинського героя“ в турецькій війні, й декоровано старшинським орденем „Георгія“. Не боявся він і зустрічі з царем, коли його шеф — М. Л. Кропивницький і голосу не міг піднести, щоб відповісти на цареве запитання. Не боявся він ні царських сатрапів, що знущались над українським словом і театром, не злякався виступити з маніфестацією при похороні В. М. Лисенка. Сміливо летів поперед С. Петлюри при вході Директорії в Київ, коли чимало гомінких патріотів обачно чекали — „чия візьме гору“. Не боявся він і большевиків.

А отже, був я свідком, коли Микола Садовський признався в переяку.

Сталось це за часів війни. Український Київський Клуб, що його історія складає цілий розділ в історії нашого відродження, ратуєчись перед осатанілою реакцією, з ініціативи М. И. Синицького перетворився на „шпиталь ч. 9“. Цим захищено центральну фабрику мазенинства і дано їй

можність продовжувати свою чинність, навіть — поширити її, взявши в свою орбіту цілком нові — селянські елементи, ранених вояків. „Палати“ шпиталю були переповнені виключно вояками з українських земель. Зрозуміло, що і персонал був свій, і гоїли недужим не лише тіло, але й душу. Книжки, виклади, добре слово декляматорів та оповідачів часами перешувалося з національними співами та музикою. Це мало офіційно-дозволену форму „розваг для ранених“, в дійсності було добрим способом духової репатріації українських „Лавінепомнящих“.

В тім часі завітав до Києва наш співак-артист світової слави — І. Алчевський. Шпитальний комітет запросив його заспівати перед раненими. Про цю „доньку розваги“ повідомлено „секретно“ ближчим до клубу людям. Також — і Миколу Садовського. Нема чого казати, що в клубі не було де власти яблуківі, Алчевський співав із западом. Не лише вояки, а й з нас багато були схвилювані. Пізніше почали ми прохати Садовського щось задеклямувати, в першу чергу „Послання“ й „Чигирин“, Садовський, що не мав звичаю „ломатись“, як це роблять провінційальні слави, — так рішучо відмовлявся, що ледви повелось його уприсити. Нарешті заспівав народних чумацьких пісень. Враження було потрясаюче, Алчевський запевняв, що це мабуть перший справдіший мистецький вечір в його артистичному житті. А Микола Садовський стояв блідий і схвилюваний, а потім заговорив „своїм голосом“:

— Ну дивітьсяж, люди добрі! Сам не знаю, чого я так ізлякався! Турецьких бузурів з багнетами не лякався, а перед своїми каліками в ліжках — спасував! — дивуючись сам собі, приймав тремтячою рукою шклянку з водою.

А тим часом, мабуть не був

то страх, лише вища точка схвилювання, що, зрештою, було в Миколі Садовського явищем перманентним. Досить сказати, що скільки разів від відігранав ролю старого Нецалідимка в драматичному етюді „Останній сніг“, стільки разів регулярно „вмикався“ правдивими слізьми. По останньому акті „Сави Чолого“, він повертав до своєї убіральної шкільної розбитий. Його признань виявлялася бурхливо, його веселість, в яку він впадав так легко навіть при найтяжчій, гнітючій обстанові, уміючи сказати влучний жарт, — так само була довершено. Він умів широким сміятись отим, відомим кожному з відтудувачів його театру, сміхом, яким сміється, аж присідає його Іван Карась в „Запорожці за Дунаєм“, коли несподівано бачить перед собою „білого гарара“.

Але треба було з жарту перейти на сумну подію, — й вийти голос Миколи Садовського набирав звуку постного дзону, вся його постать

стала скуленою, а тяжкі зітхання з глибини серця свідчили про переживання важкого суму.

(Кінець буде).

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ПАСЕРК, Н. Д. Ж. — Тов. ім. Івана Франка, від. 97, повідомляє членів, що місячні збори відбудуться 22-го серпня в 2-й год. в галі церковній, 47 Говп Ене. Просимо членів прийти на час на збори, щоб не сліди дого і чекати на кожного члена. — В. Сметана, преас.; В. Бродський, секр.

ПОНКЕРС, Н. П. — Тов. Подільська Січ, від. 8, повідомляє, що наслідні збори відбудуться в неділю, 22-го серпня, в 2-й год. в галі церковній, в галі Укр. Гор. Клубу, 13 Вашингтон ул. Просимо привітати свої наслідні збори. — В. Комар, преас.; В. Мандзіл, секр.

КАРТЕРЕТ, Н. Д. Ж. — Збори Тов. Запорозька Січ, від. 342, відбудуться в неділю, 22-го серпня, в 2-й год. в галі церковній. Обов'язково кожний член має заплатити свою належність. — І. Маркович, секр.

УКРАЇНСЬКА КАТОЛИЦЬКА ПАРОХІЯ церква св. Миколая в Стов. Па, пошукує МАЛЯРА-АРТИСТА до малювання церкви в середній. Інтересуючись звольте зголоситися до

КОМІТЕТУ 174 Rowland St., Pottstown, Pa.

Д-Р С. ЧЕРНОВ

Гострі й хронічні недуги чоловіків і жінок — Шкіра.

Аналіза крові для подружжого свідства.

Гемороїди й желчки лікується без операції.

223 SECOND AVE., cor. 14th ST., NEW YORK CITY, Room 14. GRamercy 7-7897

Офісні години: денно від 10 до 7. В неділі офіс зачинений.

Жінка-доктор до обслуговування X & Флароскоп.—Екзамінація \$2.00

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ, А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА.

\$150.00 ЦІЛИЙ ПОХОРОН

І вище

ОБСЛУГОВОМО В ПЕРТ АМБОУ І ОКОЛИЦІ

KANAI KAIN FUNERAL HOME

433 STATE STREET, PERTH AMBOY, N. J.

Phone: Perth Amboy 4-4646

МИРОН ЛИТВИН І СИН

УКРАЇНСЬКІ ПОГРЕБНИКИ

Обслуга шира і чесна

383 Morris Avenue, cor. Springfield Ave., NEWARK, N. J.

Phone: ESsex 3-5347

ІВАН БУНЬКО

УКРАЇНСЬКІ ПОГРЕБНИКИ

Заряджує погребам по ціні так низькій як \$150.

ОБСЛУГА НАЙКРАЩА.

JOHN BUNKO

Licensed Undertaker & Embalmer

437 E. 5th St., NEW YORK CITY.

Rigidified funerals as low as \$150.

Telephone: GRamercy 7-7661

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ПОГРЕБНИК НА ФІЛЯДЕЛЬФІО І ОКОЛИЦІ

МИХАЙЛО НАСЕВИЧ

cor. FRANKLIN & BROWN STS., PHILADELPHIA, PA.

Tel. Market 1320.

ОБСЛУГА В ДЕНЬ І В НОЧІ

ПЕТРО ЯРЕМА

УКРАЇНСЬКІЙ ПОГРЕБНИК

Занимається похоронними в БРОНКС, БРООКЛІН, НЬЮ-ЙОРК І ОКОЛИЦЯХ

129 EAST 7th STREET, NEW YORK, N. Y.

Tel.: ORchard 4-2568

BRANCH OFFICE & CHAPEL: 707 Prospect Avenue, (cor. E. 155 St.) BRONX, N. Y. Tel.: MEross 5-6577

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Дня 16. серпня 1943. року помер у 53. році життя

ІВАН ШУМИЛА, довігодній член відділу 50 У. Н. Союзу в Лорейн, О. Покійний похований у смутку жону Анну і два сини: Андрія і Семена. Походив із села Білинка мала, повіт Самбір, Західна Україна. В похороні, що відбувся 14. серпня, взяли участь члени відділу і родина з Нью-Йорку, Пенсильванії, Мішіган і Огайо.

В. Я. П. І. М. Шемички, секр.

Дня 16. серпня 1943. р. помер у 62. р. життя

ІВАН КОРНАФЕЛЬ, довігодній член Тов. Українська Січ, від. 39, У. Н. Союзу в Сиракуз, Н. Я. Покійний походив із села Душатина, повіт Лиско, Зах. Україна. До У. Н. Союзу вступив в 1915 році. Покійний лишив жону Марію і три сини, котрі служать при війську, і п'ять доньок та два внуки. Похорон відбувся з дому жабони, 610 Otisco St., в п'ятницю, 13. серпня, з карпато-руської правосл. церкви св. Миколая. При участі членів Товариства тіло поховано на карпато-руській правосл. цвинтарі св. Миколая в Сиракуз, Н. Я. — В. Я. П. І. В. Осужівський, секр.

- Ф. С. Бранець морського опришка. Іст. оповідання \$ .35
- Чайковський А.: За сестрою. Оповідання з козацької старини з ілюстраціями, семе видання \$ .50
- Чайковський А.: Побратим. Іст. повість. Опр. \$ 1.00
- Гребінка Е.: Чайковський. Історична повість. Опр. \$ 1.25
- Гриченко Б.: Сонячний промінь. Повість \$ .65
- Георг Д.: Спомина з сербського фронту. Дивні пригоди австрійського вояка \$ .35
- Дерягина М.: В младах. Повість \$ .40
- Делач В.: Софію вибрав. Історична повість з часів візантійського царства. Переклад М. Фірак. Опр. \$ 1.25
- О. Луговий: Візантійське Жінотство України, бр. Українсько-Англійська Кухарка (Cook Book) \$ .75
- Косач Юрій: Союз в Чигирині. Повість про декабристів на Україні. З послівям і примітками М. Голубця. Брош. 50 ц. Опр. \$ .75
- Королько В.: Серед лихих людей. Повість \$ .50
- Качук В.: Сніг чижки. Нарис \$ .20
- Матієн В.: Захаровий годинник \$ .30
- Підмогильний В.: За сестрою. Оповідання \$ .30
- Підмогильний В.: Епіграфічному барачі. Нарис. Цей нарис молодого талановитого автора малює як неможливо краще атмосферу, в якій живе сучасне покоління на Україні \$ .25
- Полашук К.: Гуляйнівський батько. І—ІІ Том. Опр. \$ 1.20
- Примак Михайло: Кістни. Картина з Лемківщини \$ .10
- Симонч Василь: д-р: Граматика української мови для самонавчання та в допомогою шкільній науці. В полот. оправі \$ 3.50
- Самчук У.: Волянь. Том I. Куди тече та річка. Брош. \$ 1.50
- Том II. Віна та революція. Брош. \$ 1.75
- Доль К. (7 книжечок): 1. Душогубство в Абет Гродж. 2. Пестра Стажа. 3. Захований Клейнод. 4. Чоловік з Біленького. 5. Вітний плащик. 6. Шість Наполеонів. 7. Танцюючі фігури \$ .75
- Дудко Ф.: Краса життя. Оповідання \$ .20
- Кервуд Д.: З тваром убийниці. Повість, переклад М. Лотоцький. Це книжка пригод благородного чоловіка, закинутого судбою в дику країну північної Канади \$ .80
- Ленкин Богдан; Лисиня Богдана Лепкого, з портретом автора і з нарисом його літературної діяльності, написаним В. Вернивецько. Том I. Вірші, том II. Проза. В полот. опр. \$ 5.00
- Кобилякський О.: За сестрою. Повість \$ .50
- Несуч Іван: Кайдашева сім'я. Повість. Опр. \$ 1.25
- Поліщук К.: Розпята душа. Оповідання з латиського життя \$ .20
- Леонтович Р.: На прию. Повість з української старини \$ .50
- Білозерський О. П.: На передодні. Іст. повість. Часть I і II. Опр. \$ 1.00
- Бузидиновський В.: Нерозлучні. Оповідання з другої половини XVII століття. Часть I і II \$ .80
- Чайковський А.: Перед зримом. Історичне оповідання \$ .50
- Бірач І.: Проти закону. Повість на тлі подій 12. віку \$ .50
- Захаревич Ф.: Хлопська дитина. Повість \$ .40
- Голубець М.: Рік гроз і надії 1914 \$ .50
- Косач Ю.: Тринадцята чета. Оповідання \$ .50
- Калчичинський Р.: У зворух Бесиду. Повість зі стрілецького життя. Опр. \$ 1.00
- Новіков О. Прибой: Пусіма. Перекл. з російського. Часть I і II. Опр. \$ 2.50
- Майрик Г.: Годем. Оповідання. Опр. \$ 1.50
- Свидницький А.: Люболюбці. Сім'яна хроніка. Опр. \$ 1.50
- Чайковський А.: Відважність. Опов. з козацької давнини. Брош. \$ 1.00
- Крушельницький А.: Змагання. Повість. Брош. \$ 1.00
- Антонович В.: Коротка історія Козаччини з ілюстраціями і картою України. Брош. \$ .65
- Юлій Верн: Чорна Індія, на українську мову переклад Мирослав Кап. Опр. \$ 1.50
- Гавриляк Ляко: Тернисті шляхом \$ .30
- Син Українці. Історична повість у трьох частих з ілюстраціями і малюк. Брош. \$ 1.25
- Іван Бугера: Українське Весілля на Лимківщині \$ .40
- Остап Мисевич: Український Весільний Обряд у Бойківщині \$ .60
- Горницький П. І.: Під прапори Хмельницького. Історичне оповідання з передмовою М. Голубця. Опр. \$ .75
- Голубець Микола: Гей, виділо село. Нарис. Опр. \$ .75
- Годуець Л.: Бен-Гур. Повість з часів Ісуса Христа. Опр. \$ 1.25

УВАГА! Повищі книжки продаємо по цінах тут поданих без опусту.

Замовлення разом з належністю слати до:

"SVOBODA"

P. O. Box 346 Jersey City, N. J.

ШУКАЮТЬ ЗА МІНАМИ. Ця сцена знята в Сан Стефано, в горах в Силізії. Американські вояки розглядаються по терені, шукаючи за німецькими мінами. Це дуже небезпечне завдання, бо кожної хвилини можна наступити на міну, що вибухне. Треба отже ступати дуже осторожно. Ось так прочищується дорога для переходу армії.

Хоча Зіла борикалася завзято, її понесено до в'язниці.

У в'язничній кімнаті дика дівчина не переставала кричати: „Тарзане, приходи. Він у тебе усих“.

Тимчасом Малін забрав раненого хлопця до шпиталю.

Потім він поспішив темними вулицями міста до тайної кімнати в норі над водою.

Тоді він поспішив темними вулицями міста до тайної кімнати в норі над водою.

